

**ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА; ПОРІВНЯЛЬНЕ
ПРАВознавство; ІСТОРІЯ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ**

УДК 343.9:[343.37+343.55](477)“1948/1952” DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.01>

Володимир Анатолійович Греченко,

*доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін;*

 <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>,
e-mail: grechenko18@gmail.com

**ЗЛОЧИННІСТЬ В ОРГАНАХ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ
В 1948–1952 РР. ТА ПРОТИДІЯ ЇЙ**

Розкрито стан злочинності в міліції в 1948–1952 рр., виявлено її основні прояви й окреслено заходи протидії їй. Найпоширенішими порушеннями законності в міліції були пияцтво, зловживання службовим становищем, зв'язки зі злочинцями, недотримання законодавства при затриманні громадян та веденні слідства, невиконання наказів, хабарництво, розтрата, побутово-моральне розкладання, дезертирство, розголошення службової таємниці, самовільне залишення поста, незаконне застосування зброї, недбале ставлення до виконання службових обов'язків, втрата особистої зброї. Міністерством внутрішніх справ УРСР протягом вказаного періоду було вжито низку заходів щодо покращення ситуації.

Ключові слова: Україна, МВС, 1948–1952 рр., міліція, злочинність в органах правопорядку.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Злочинність у міліції в післявоєнні роки продовжувала залишатися гостроактуальною і перманентною проблемою. Не був винятком і кінець 1940-х – початок 1950-х рр. На це впливав сам характер тоталітарного режиму, в основі якого було насильство та порушення законності, складна соціально-економічна ситуація в країні, оскільки наслідки повоєнної розрухи лише почали ліквідувати, низький рівень професійної підготовки та освіти певної кількості працівників міліції. Для багатьох із них уявлення про стан законності були доволі специфічними, сформованими в основному під впливом подій війни, поєднані зі схильністю до швидкої розправи над тими, кого вважали злочинцями, та низьким рівнем обізнаності з радянським

законодавством. Все це зумовило проблеми злочинності в органах охорони правопорядку республіки, і ця проблема є актуальною й сьогодні як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Стан дослідження проблеми

Певну розробку окреслена тема знайшла в підрозділах дисертацій М. Войцеховського [1], М. Лагоші [2], І. Лесь [3], О. Пристайко [4], С. Саблука [5]. Деякі дані щодо порушень законності в діяльності міліції на Західній Україні містяться в монографії І. Біласа [6]. Окремі аспекти протидії злочинності в міліції у вказаний період розглядаються в науковому виданні «Керівники міліції/поліції Харківщини (1918–2021 рр.)» за загальною редакцією В. Греченка [7], у розділі за авторства О. Брусакової та В. Греченка [8] колективної монографії, їхній спільній статті [9] та статті О. Ярмиша та В. Греченка [10]. Але всі вищенаведені наукові праці, за винятком останньої, присвячені більш тривалому періоду, ніж заявлено нами, та більш широким проблемам, тому ця тема в них спеціально не розглядалася. Таким чином, питання порушення законності в діяльності міліції у вказаний період є недостатньо дослідженим в історико-правовій науці.

Мета і завдання дослідження

У цій науковій поставлено за *мету* дослідити основні сторони злочинності в міліції у 1948–1952 рр. Мета конкретизується в таких *завданнях*: охарактеризувати стан і причини злочинності міліції у вказаний період; проаналізувати основні прояви злочинності в міліції; висвітлити основні заходи протидії злочинності в міліції, які вживалися керівництвом МВС.

Наукова новизна дослідження

Уперше комплексно досліджено головні аспекти злочинності в міліції у 1948–1952 рр.; уведено до наукового обігу архівні документи за проблемою дослідження, які раніше не були оприлюднені; доповнено характеристику стану злочинності в міліції у 1948–1952 рр.; удосконалено й доповнено питання про заходи, що вживалися МВС УРСР щодо боротьби зі злочинністю в міліції.

Виклад основного матеріалу

Одним із найпоширеніших проявів порушення законності співробітниками міліції в досліджуваний період було недотримання законодавства під час затримання громадян та ведення слідства. Міністерством внутрішніх справ УРСР протягом 1948 р. було вжито низку заходів щодо покращення ситуації. Це робилося на підставі аналізу руху слідчих справ, перевірки документації та стану роботи місцевих органів міліції. Внаслідок ужитих заходів кількість необґрунтованих затримань громадян органами міліції України в 1948 р., якщо

порівняти з 1947 р., знизилася з 11,2 % до 2,5 %. Кількість необґрунтованих затримань та звільнення громадян без притягнення до відповідальності, як зауважував тодішній міністр внутрішніх справ республіки Т. Строкач, «знижувалося з кварталу на квартал. Так, у I кварталі 1948 р. було звільнено затриманих громадян без притягнення їх до відповідальності – 6,5 %, у II кварталі – 1,7 %, у III кварталі – 0,9 % та у IV кварталі – 0,8 %. Скоротилася в 1948 році також кількість осіб, звільнених з-під варти в процесі попереднього слідства та виправданих судами. Якщо в 1947 році кількість звільнених з-під варти в процесі попереднього слідства і виправданих судами становила 5,7 %, то за 1948 рік кількість таких випадків становила 4 %, з яких: у I кварталі – 6,4 %, в II кварталі – 4 %, у III кварталі – 2,8 % та у IV кварталі – 2,8 %»¹.

Ці висновки міністра підтверджуються й доповідними записками місцевих керівних органів. Так, у доповідній записці секретаря Станіславського обкому КП(б)У М. Лазуренка про виконання постанови ЦК КП(б)У щодо зміцнення соціалістичної законності і правопорядку від 11 червня 1949 р. зазначалося, що випадки необґрунтованого порушення кримінальних справ, незаконні затримання та арешти громадян, якщо порівняти з 1948 р., скоротилися загалом на 30 %. Але разом із покращенням слідчої роботи на практиці були й факти порушення радянської законності органами міліції. У 1948 р. «не цілком обґрунтовано» було притягнуто 130 осіб, або 4 %, і було необґрунтовано заарештовано 41 особу, або 1 %, а за 5 місяців 1949 р. було притягнуто 44 особи та було незаконно заарештовано 19 осіб, або 1,1 %. Допускалися незаконні затримання громадян без ґрунтовних на це підстав. У 1948 р. незаконно було затримано 42 особи, а за 5 місяців 1949 р. – 5 осіб².

Проте порушення законності з боку співробітників міліції тривали і 21 червня 1949 р. міністр внутрішніх справ УРСР був змушений знову видати спеціальну цілком таємну Директиву «Про випадки порушення соціалістичної законності окремими співробітниками міліції та вжиті заходи до них», адресовану начальникам обласних

¹ Про хід виконання постанови ЦК КП(б)У щодо заходів з укріплення законності : доповідна записка міністра внутрішніх справ УРСР Т. А. Строкача від 21 січня 1949 р. // Історія міліції України в документах і матеріалах : у 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Генеза, 1997. Т. 3: 1946–1990. С. 283.

² Про виконання постанови ЦК КП(б)У щодо зміцнення соціалістичної законності і правопорядку : доповідна записка секретаря Станіславського обкому КП(б)У М. К. Лазуренка від 11 червня 1949 р. // Історія міліції України в документах і матеріалах : у 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Генеза, 1997. Т. 3: 1946–1990. С. 315–316.

управлінь МВС, начальникам управлінь міліції УМВС областей, заступникам начальників управлінь міліції УМВС областей з політчастини, начальникам міських та районних відділів, відділень МВС і міліції та їхнім заступникам з політчастини, секретарям парторганізацій УМВС областей і міськрайонів. Слід звернути увагу на доволі широке коло адресатів цієї Директиви. Зазвичай воно було значно вужчим, обмежене начальниками обласних та міських управлінь МВС, тому збільшення кількості адресатів означало очікуване розширення впливу цього документа. У Директиві, зокрема, йшлося про те, що останнім часом почастишали випадки порушення законності окремими працівниками МВС та міліції, особливо дільничними уповноваженими. Так, 14 червня 1949 р. дільничний уповноважений Тлумацького РВ МВС Станіславської області Т. Черній за підозрою у крадіжці зерна затримав громадянина Горбатова. Не домігшись визнання у вчиненні крадіжки, дільничний вивів Горбатова у двір і розстріляв (!) його.

У Директиві зазначалося, що особливо незадовільно була організована виховна робота та службова підготовка дільничних уповноважених міліції. Були відомі випадки, коли новоприйняті дільничні уповноважені без належної підготовки та навчання приступали до роботи. Не знаючи своїх прав та обов'язків і не отримуючи належного керівництва з боку начальників МВ–РВ МВС, деякі дільничні уповноважені допускали грубі порушення законності, перебуваючи постійно на своїх дільницях, часто на значній відстані від райвідділу.

Як було встановлено, більшість випадків порушення радянських законів вчинялося працівниками міліції у стані сп'яніння. Проте деякі начальники УМВС та УМ областей, начальники міськрайорганів МВС, начальники політчастин та секретарі парторганізацій не вважали своїм службовим обов'язком вести боротьбу з такими порушеннями дисципліни, а у багатьох випадках цілком примирилися з тим, що працівники міліції у службовий час вживали спиртні напої. Керівний склад деяких органів МВС вважав «дрібними»: несвоєчасну явку на роботу, порушення у формі одягу, нечітке виконання наказів та оперативних завдань. Деякі начальники органів самі не були прикладом і не наполягали на належній військовій виправці та охайності у працівників міліції. Міністр вимагав: «1. Управлінню міліції та Особливої інспекції МВС УРСР терміново закінчити слідство про вбивство дільничним уповноваженим Тлумацького РВ МВС Чернієм громадянина Горбатова для передання Чернія суду Військового трибуналу військ МВС. 2. Начальникам обласних управлінь МВС та міліції, начальникам політчастин, начальникам міськрайорганів та їхнім заступникам з міліції, спільно з секретарями парторганізацій, вжити всіх необхідних заходів щодо усунення зазначених недоліків щодо керівництва роботою з дільничними уповноваженими міліції.

3. Начальникам міськрайвідділів та відділень до 10 липня 1949 року особисто провести з усіма дільничними уповноваженими 3-денні навчальні збори. Управлінню міліції МВС УРСР до 27 червня 1949 року розробити та направити міськрайвідділам МВС навчальні плани 3-денних зборів дільничних уповноважених. 4. Кожен випадок порушення законності працівниками органів МВС та міліції, притуплення пильності, хабарництва розглядати як надзвичайну подію, всебічно розслідувати та винних суворо карати. 5. З усім оперативним складом органів МВС та міліції ще раз вивчити наказ МВС УРСР № 0054 від 25 лютого 1948 року «Про заходи щодо зміцнення соціалістичної законності та радянського правопорядку». 6. Вжити заходів щодо зміцнення політико-морального стану працівників МВС та міліції, рішуче покінути з ліберальним ставленням до порушників дисципліни, особливо до працівників, які з'являються в нетверезому стані на службі та в громадських місцях. Підвищити вимогливість до працівників МВС та міліції щодо дотримання військового вигляду, військової виправки та чіткості у виконанні службових обов'язків. 7. На оперативних нарадах у міськрайвідділах та відділеннях МВС і міліції регулярно обговорювати злободенні питання оперативної діяльності, навчання та стану дисципліни. 8. Притягувати до суворої дисциплінарної відповідальності осіб, викритих у пияцтві, негідній поведінці в громадських місцях та в побуті. Кожен такий проступок обговорювати на зборах особового складу та на зборах партійних і комсомольських організацій. Невиправних пияків віддавати суду честі та порушувати клопотання про звільнення їх з органів МВС»¹.

У доповіді начальника політвідділу управління міліції МДБ УРСР М. Максимова завідувачому адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г. Дроздову 12 лютого 1950 р. «Про політико-моральний стан і партійно-політичну роботу у органах міліції МДБ Української РСР за 1949 рік» зазначалося, що питома вага загальної кількості злочинів серед працівників органів міліції у 1949 р. проти 1948 р. знизилася з 14 % до 12,6 % до загальної чисельності особового складу. Якщо порівняти з I кварталом 1949 р., у IV кварталі кількість порушень дисципліни зменшилася з 1 311 випадків до 1 230, або з 3,2 % до 2,9 % до загального складу. Зверталася увага на те, що в деяких областях кількість правопорушень, вчинених працівниками органів міліції протягом 1949 р. проти 1948 р., зростає: у Закарпатській – з 3,7 % до 4,1 %; Тернопільській – з 3,1 % до 3,3 %; Ворошиловградській – з 1,6 % до 3,3 %; Київській – з 2,9 % до 3,6 %; Миколаївській – з 2 % до 2,4 %; Чернігівській – з 3,3 % до 3,7 %. Протягом 1949 р. не було досягнуто «зміцнення політико-морального стану та дисципліни особового

¹ ГДА СБУ. Ф. 16. Спр. 152. Арк. 42–47.

складу» у Львівській, Рівненській, Чернівецькій та Кам'янець-Подільській областях¹. Найбільш поширеними порушеннями в органах міліції залишалися: пияцтво – 1 801 випадок, зловживання службовим становищем – 211, зв'язки зі злочинцями – 59, порушення законності – 223, невиконання наказів – 396, розтрата – 46, побутово-моральне розкладання – 61, дезертирство – 16, розголошення службової таємниці – 19, самовільне залишення поста – 339, незаконне застосування зброї та, як наслідок, поранення чи вбивство громадян – 68, халатне ставлення до виконання службових обов'язків – 1 514, втрата особистої зброї – 78. У зв'язку із цим протягом 1949 р. було накладено 5 001 службове стягнення, передано до суду честі 118 осіб начскладу, звільнено з органів міліції 574 особи, передано до суду військового трибуналу 202 особи. Аналіз показав, що водночас із певним зниженням кількості правопорушень протягом 1949 р. в середовищі працівників міліції спостерігалось збільшення особливо небезпечних злочинів: зловживання службовим становищем, розголошення державної таємниці, незаконне застосування зброї і, як результат, поранення чи вбивство громадян, а також втрата особистої зброї. Ці та інші серйозні злочини здійснювалися переважно дільничними уповноваженими західних областей України, прийнятими до органів зпоміж місцевих жителів².

Аналіз документів і матеріалів, де висвітлювалися обставини вчинення злочинів і правопорушень працівниками міліції, дозволяє стверджувати, що наприкінці 1940-х рр. не менше 10 % особового складу міліціонерів України брали участь у різних протиправних діях, а в окремих підрозділах незаконні дії вчинялися кожним п'ятим працівником. Це пов'язувалося з українським низьким рівнем фахової підготовки, який спричинили проблеми в комплектації кадрів правоохоронних органів, адже абсолютна більшість працівників не мала досвіду роботи і відповідних знань законодавства. У зв'язку із цим поширеними залишалися незаконні арешти й побиття підозрюваних. Хуліганські дії та вбивства в основному вчинялися міліціонерами напідпитку. Попри це були випадки регулярного незаконного застосування зброї окремими працівниками правоохоронних органів, приховувати які певний час вдавалося внаслідок панування кругової поруки в органах міліції. Контроль з боку органів прокуратури за діями міліціонерів нерідко здійснювався формально, а масштабні перевірки мали місце у зв'язку з розслідуванням резонансних злочинів, учинених міліціонерами. Зазвичай такими злочинами

¹ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 384. Арк. 11–13.

² ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 1729. Арк. 14–16.

ставали безпідставні вбивства, вчинені у присутності великої кількості людей [9, с. 274–275].

У 1950 р. було зафіксовано кілька злочинів, учинених міліціонерами, які викликали суттєвий резонанс у суспільстві. Так, у ніч з 2 на 3 травня 1950 р. п'яний лейтенант 14-го відділу міліції м. Києва П. Клесов пострілом з пістолета вбив курсанта артилерійського училища Л. Лебедева¹. Дільничним уповноваженим І. Гнидою 12 серпня 1950 р. були затримані колгоспники Зароба і Гетьман із с. Вороб'ївка Підволочиського району, які поверталися додому після здачі хліба. П'яний І. Гнида після допиту убив обох колгоспників². Також п'яний дільничний уповноважений Стрийського міськвідділу міліції Г. Биков 19 листопада 1950 р. на святкуванні весілля почав безсистемну стрілянину і застрелив громадянина Пилипіва³.

Порушеннями законності в діяльності міліції займався і вищий компартійний орган України – ЦК КП(б)У, який 18 серпня 1951 р. ухвалив постанову «Про факти грубого порушення соцзаконності окремими працівниками Болехівського районного і Коломийського міського відділу МДБ Станіславської області». У ній, зокрема, зазначалося, що в результаті перевірки листа, що надійшов до ЦК ВКП(б) від громадянина Ярчева, у Болехівському та Коломийському районах Станіславської області були встановлені випадки найгрубішого порушення соцзаконності. ЦК КП(б)У постановив: «1. Вказати начальнику обласного Управління МДБ Шевченку В. Г. на допущення найгрубіших порушень соцзаконності працівниками органів МДБ та міліції та невжиття своєчасних та належних заходів до їхнього припинення. Попередити Шевченка, що якщо він не виправить становища і не наведе порядку в підпорядкованих йому органах, до нього будуть вжиті суворіші заходи впливу. 2. Зазначити, що заступник начальника обласного управління МДБ Нечасев А. А. за безпринципне ставлення до фактів порушення законності в Болехівському районі та невжиття необхідних заходів щодо покращення роботи райвідділу МДБ заслуговує на зняття з роботи, однак, враховуючи його визнання помилок, яких він припустився, та обіцянку надалі їх не припускати, обмежитися оголошенням йому догани. 3. За допущені факти необґрунтованих арештів, застосування недозволених методів слідства Кулакова К. В. з роботи зам. начальника Болехівського райвідділу МДБ зняти, оголосити йому сувору догану та надіслати на низову роботу. 4. За допущені випадки порушення законності з боку працівників міськвідділу та спробу зняти з себе відповідальність за

¹ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 402. Арк. 32.

² ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 402. Арк. 51.

³ Там само. Арк. 80.

ці порушення начальника Коломийського міськвідділу МДБ Лобачу Н. П. оголосити догану. 5. Оперуповноваженого Болахівського райвідділу МДБ Почерняєва І. В. за незаконні арешти громадян, застосування до них заходів фізичного впливу з роботи зняти, перевести його з членів ВКП(б) до кандидатів строком на один рік. 6. Звернути увагу бюро Станіславського обкому КП(б)У та першого секретаря Слоня М. В. на незадовільне керівництво органами МДБ та міліції, терпиме ставлення до фактів грубих порушень законності, невжиття заходів до зміцнення районів перевіреними кадрами. 7. Вказати секретарям Болахівського райкому КП(б)У Дрягіну С. Р., Коломийського міськкому партії Зіміну П. С. на слабке їхнє керівництво парторганізаціями відділів МДБ та міліції, самоусунення від роботи з виховання особового складу. 8. Зобов'язати міністра держбезпеки УРСР Ковальчука: а) вжити необхідних заходів щодо ліквідації порушень соцзаконності та аморальних проявів серед окремих працівників органів МДБ та міліції; б) зміцнити кадрами Станіславське обласне Управління МДБ, Болахівський районний та Коломийський міський відділи МДБ»¹. Слід зауважити, що попри визнання керівництва з боку першого секретаря Станіславського обкому КП(б)У Слоня М. В. органами МДБ та міліції незадовільним, зовсім скоро, менше ніж за місяць (з 14 вересня 1951 р.), він стане заступником міністра внутрішніх справ республіки. Саме таке було «незадовільне керівництво» і його справжня оцінка з боку вищого органу влади республіки.

В огляді МДБ УРСР «Про недоліки в оперативній роботі, навчанні та вихованні особового складу кримінального розшуку органів міліції Української РСР» від 29 грудня 1952 р. вказувалося на низку порушень законності з боку деяких працівників міліції різних областей України. Так, оперативний уповноважений Підгаєцького райвідділу міліції, старшина міліції П. Калінчук 1921 року народження, член КПРС, за цілий рік закінчив лише дві маловажливі кримінальні справи, систематично вживав спиртні напої, ледарював. Користуючись безконтрольністю з боку керівництва, П. Калінчук морально розкладався і 13 вересня 1952 р., йдучи на виконання завдання, на цвинтарі м. Підгайці зустрів 12-річну дівчинку Марію Мадицьку, яку зґвалтував. Судом Військового трибуналу П. Калінчука було засуджено до 20 років позбавлення волі, з поразкою у правах на п'ять років. У 1952 р. серед працівників кримінального розшуку Тернопільської області було виявлено 12 випадків пияцтва, вчинене одне

¹ Про факти грубого порушення соцзаконності окремими працівниками Болахівського району і Коломийського міського відділу МДБ Станіславської області : постанова ЦК КП(б)У від 18.08.1951. *Хроніка*. 2000. Вип. 27–28. С. 425–427.

самогубство, одне незаконне застосування зброї з пораненням громадян та інші порушення радянської законності. Лише у III кварталі 1952 р. працівники кримінального розшуку Вінницької області вчинили два порушення радянської законності, одне зловживання по службі, три пияцтва при виконанні службових обов'язків та низку інших порушень по службі. 21 листопада 1952 р. детектив відділу кримінального розшуку Управління міліції УМДБ Кам'янець-Подільської області молодший лейтенант міліції Шевчук С. М., 1923 року народження, член ВЛКСМ, перебуваючи у службовому відрядженні в с. Чернелівка, Красилівського району, взяв участь у вечірці, організованій на квартирі місцевої мешканки Тодорчук. Напившись, почав бити громадянина Калниболончука, а коли останній, рятуючись, почав тікати, Шевчук зробив по ньому кілька пострілів, внаслідок чого поранив його в голову. Справа Шевчука була передана до суду Військового трибуналу.

5 грудня 1952 р. старший оперативний уповноважений Управління міліції Сумської області капітан держбезпеки Михайлов Є. І., 1913 року народження, член КППС, та помічник оперативного уповноваженого Литвин С. Г., 1926 року народження, член ВЛКСМ, перебуваючи у відрядженні в Білопільському районі, ввечері в чайній напилися та вчинили бійку з громадянами Леуновим, завідувачем райдорвідділу, Супруновим, завідувачем ЦСУ райвиконкому, Зінченком, головним бухгалтером райфінвідділу, Талицьким, старшим бухгалтером райфінвідділу. У результаті бійки Литвин отримав перелом ноги, а у завідувача райдорвідділу Леунова було перебито лобову кістку і обидва вони були опинилися в лікарні. Михайлов був поданий на звільнення з органів міліції, а Литвин був понижений у посаді.

8 квітня 1952 р. провідник службово-розшукового собаки Волочиського райвідділу міліції Кам'янець-Подільської області сержант міліції Дерещук В. І., 1934 року народження, член ВЛКСМ, пострілом із пістолета вбив міжрайонного інструктора Ципленкова. Розслідуванням було встановлено, що дружину Дерещука було заарештовано органами міліції та притягнуто до кримінальної відповідальності за спекуляцію. У зв'язку із цим після розмови з начальником райвідділу міліції Дерещук напився та, прийшовши додому, оголив зброєю й став цілитися в сусідів по квартирі. Коли Ципленков, який проживав разом із ним, намагався роззброїти Дерещука, останній зробленим пострілом убив його. Дерещука Військовим трибуналом засуджено до 10 років позбавлення волі.

3 липня 1952 р. на ґрунті пияцтва та морального розкладання пострілом з пістолета наклав на себе руки провідник службово-розшукового собаки Борщівського райвідділу міліції Тернопільської області молодший лейтенант міліції Кнохінів Х. М., 1923 року народження. Розслідуванням

було встановлено, що Кнохінов на службі характеризувався негативно, порушував службову дисципліну, пиячив, за що неодноразово піддавався дисциплінарним стягненням¹.

Висновки

Отже, упродовж 1948–1952 рр. чимало працівників міліції продовжували порушувати законність. І рівень цих порушень був доволі значним. Найпоширенішими порушеннями були недбале ставлення до виконання службових обов'язків, пияцтво, невиконання наказів, самовільне залишення поста, зловживання службовим становищем. Але були й серйозніші злочини: зв'язки зі злочинцями, незаконне застосування зброї та, як наслідок, поранення чи вбивство громадян. Причинами цього явища були недостатній культурний та освітній рівень міліціонерів, неналежний контроль за їхньою роботою та вихованням з боку начальства, звичка до насильства, яке культивувалося в тоталітарному суспільстві та каталізатором якого була недавня німецько-радянська війна.

Список бібліографічних посилань: 1. Войцеховський М. М. Правові основи організації та діяльності міліції України у повоєнний період (1946–1953 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2001. 176 с. 2. Лагоша М. М. Міліція України в 1945–1953 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Донецьк, 2000. 24 с. 3. Лесь І. О. Становлення та розвиток дисциплінарних правовідносин в органах міліції УСРР-УРСР (1919–1991 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2016. 218 с. 4. Пристайко О. В. НКВС-МВС УРСР (1934–1954 рр.): структурна побудова та функції (історико-правове дослідження) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2021. 272 с. 5. Саблук С. А. Кримінально-правовий контроль за злочинністю в Україні у 1922–1960 рр. : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 476 с. 6. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз : у 2 кн. Київ : Либідь ; Військо України, 1994. Кн. 2. 686 с. 7. Керівники Харківської міліції/поліції (1918–2021 рр.): історико-правове дослідження / за заг. ред. В. А. Греченка. Харків : Майдан, 2021. 402 с. 8. Brusakova O. V., Grechenko V. A. Combating crime in Ukraine after the Second World War (1946–1948) // Scientific Foundations of State and Law : monograph / N. Karpova, R. Piestsov, O. Makarova et al. Boston : Primedia eLaunch, 2022. Pp. 147–164. DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2022.MONO.LEGAL.2.6.1>. 9. Брусакова О. В., Греченко В. А. Правові засади організації та діяльності міліції УРСР у 1949–1950 рр. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 121–130. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.11>. 10. Ярмиш О. Н., Греченко В. А. Злочинність у міліції УСРР у 1947 р. у

¹ ГДА СБУ. Ф. 9. Спр. 192. Арк. 151–163.

висвітленні органів державної безпеки УРСР. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 24–35. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.02>.

Надійшла до редколегії 14.08.2023

Прийнята до опублікування 09.09.2023

Grechenko V. A. Crime in the law enforcement agencies in 1948–1952 and its counteraction

The article reveals the state of crime in the police in 1948–1952, identifies its main manifestations and measures to counteract it. Crime in the police in the post-war years remained an acute and permanent problem. The late 1940s and early 1950s were no exception. This was influenced by the very nature of the totalitarian regime, which was based on violence and violation of the rule of law, the difficult socio-economic situation in the country, as the consequences of the post-war devastation were only beginning to be eliminated, and the low level of professional training and education of a certain number of police officers. For many of them, the perceptions of the state of legality were quite specific, formed mainly under the influence of the events of the war, combined with a tendency to be quick to punish those who were considered criminals and a relatively low level of awareness of the law. All of this has led to the existence of the problem of crime in the law enforcement agencies of the republic, and this problem is still relevant today, both from a theoretical and practical point of view. The most common violations in the police at that time were: alcoholism, abuse of office, connections with criminals, violations of the law during the detention of citizens and the conduct of investigations, failure to comply with orders, bribery, embezzlement, domestic and moral decay, desertion, disclosure of official secrets, unauthorised abandonment of duty, illegal use of weapons and, as a result, injury or killing of citizens, negligence in the performance of official duties, and loss of personal weapons. Most cases of lawbreaking were committed by police officers who were intoxicated. During this period, the Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR took a number of measures to improve the situation: offenders were dismissed from the police and brought to trial, and the leadership of those local police forces with the highest number of such violations was changed. This was done on the basis of an analysis of the flow of investigative cases, inspection of documentation and the state of work of local police bodies in the field of training their personnel.

Key words: Ukraine, Ministry of Internal Affairs, 1948-1952, police, crime in law enforcement agencies.

